

*Ставська Ю.В.,**к.е.н., доцент кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності, готельно-ресторанної справи та туризму,
Вінницький національний аграрний університет*

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ГАЛУЗІ ПТАХІВНИЦТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ

Анотація. У статті висвітлено тенденції розвитку галузі птахівництва та її значення в умовах глобалізації агропродовольчого ринку. Розкрито особливості галузі птахівництва в порівнянні з іншими галузями. Досліджено селективну роботу в птахівництві. Запропоновано шляхи спрямовані на стабілізацію внутрішнього м'ясного ринку.

Ключові слова: системи управління якістю, м'ясо, яйця, птахівництво, безпечність, економічна ефективність, менеджмент.

Постановка проблеми. Підвищення рівня продовольчої безпеки держави на основі нарощування виробництва продуктів харчування, поліпшення їх якості та збалансованості за поживними елементами, а також забезпечення захисту інтересів вітчизняного виробника є стратегічним пріоритетом соціального та економічного розвитку України в умовах ринкових перетворень. У розв'язанні харчової проблеми продукти птахівництва, зокрема виробництво пташиного м'яса та яєць, за співвідношенням ціни та якості, враховуючи купівельну спроможність населення України, завжди займало провідні позиції. Однак в агропромисловому виробництві України галузь птахівництва залишається проблемною, хоча у той же час стрімко розвивається. Створити сприятливі умови для підвищення ефективності птахівництва в цілому, забезпечити населення високоякісними продуктами харчування, витримати значну конкуренцію на внутрішньому ринку і знайти шляхи виходу на зовнішній ринок – ось перелік далеко не всіх питань, які стоять перед галуззю на сучасному етапі розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема управління якістю продукції птахівництва займалася значна кількість вітчизняних вчених, а саме: Ф.О. Ярошенко, Р.І. Бурак, Й.С. Завадський, Т.М. Бойко, О.Ю. Бронська, О.С. Бутенко, Р.С. Бичківський, Е.М. Векслер, В.Г. Версен, А.В. Гличев, Н.З. Гончаров, М.М. Дорош, П.Я. Калита, Ю.І. Койфман, О.В. Мазуренко, Л.Я. Малюта, Я.О. Мармуль, Б.В. Мельник, О.І. Момот, Е.С. Михеєнко, М.І. Шаповал та багато інших. Також потрібно віддати належне працям зарубіжних науковців, які присвячені дослідженню питань управління якістю продукції птахівництва: Е. Демінг, У. Шухарт, Дж. Джуран, Ф. Кросбі, А. Фейгенбаум, К. Ісікава, Г. Тагуті та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак сьогоденні тенденції розвитку систем управління якістю продукції птахівництва викликають недостатній рівень вивчення даної проблеми на сучасному етапі господарювання, що обумовлює актуальність та вибір теми дисертаційного дослідження.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є наукове обґрунтування та розробка практичних рекомендацій з удосконалення управління якістю продукції птахівиробничих підприємств в умовах глобалізації, що сприятиме їх постій-

ному розвитку за рахунок зростання конкурентоспроможності виготовленої продукції.

Виклад основного матеріалу. В організаційно-технологічному розвитку тваринницьких галузей птахівництво є галуззю, яка найбільшою мірою відповідає умовам застосування інтегрованої моделі «селекція – споживач кінцевої продукції», спрямованої на тісне поєднання всіх ланок виробничого процесу і забезпечення економічних інтересів учасників спільної діяльності в одержанні високих результатів. Характерними особливостями цієї галузі в порівнянні з іншими галузями є обмеження територіальної потреби розміщення виробництва м'яса птиці і яєць, висока біологічна швидкість птиці та швидкий відтворювальний цикл, що має надзвичайно велике значення для ритмічного постачання цінної і незамінної свіжої висококалорійної продукції споживачам у великі міста, промислові центри, курортні зони. Особливості утримання птиці при застосуванні сухого комбікорму для годівлі, як основної складової технологічного процесу виробництва продукції птахівництва, сприяють впровадженню комплексно-механізованих і автоматизованих безвідходних технологій в інтегрованих господарських структурах.

Широкі можливості забезпечення високої територіальної концентрації поголів'я із застосуванням сучасних індустріальних методів утримання птиці, інноваційних досягнень сприяють зростанню продуктивності праці в галузі. Птахівництво досить ефективно реагує на розвиток інтенсифікації виробництва, і належить до числа галузей, які мають можливість здійснювати розширене відтворення за рахунок впровадження прогресивних технологій, застосування інновацій і випуску конкурентоспроможної продукції. Тут виробляються цінні, необхідні для населення м'ясо птиці та яйця, які можуть відповідати світовим стандартам. У розвитку цієї галузі світова економіка в цілому набагато випередила країни, що розвиваються, або звільнилися від тоталітарного режиму. В Україні ця галузь потребує прискореного технічного переоснащення, застосування прогресивних технологій. Світова практика доводить, що країни, в яких широко застосовують інноваційні досягнення, знаходяться в авангарді розвитку. Інноваційні системи мають бути міждержавними з елементами національних особливостей, але інноваційні системи кожної країни не можуть існувати без інтеграційних взаємовідносин зі світовими системами, а також з окремими країнами. Інноваційні напрями підвищення ефективності галузі птахівництва дають змогу поліпшити життєвий рівень населення; зміцнити фінансовий стан підприємств і розширити їх можливості щодо подальшого розвитку інноваційної діяльності, вирішити соціальні проблеми сільських територій, сприяти збереженню й оздоровленню навколишнього природного середовища [1, с. 165].

Процес вирощування всіх видів птиці включає наступні операції: племінна селекція, підготовка яєць до інкубації, інкубація, вивід молодняка, вирощування молодняка, утримання та

годівля птиці, лікування і нарешті, забій та переробка кінцевого продукту. При цьому необхідно врахувати такі чинники як біологічні особливості сільськогосподарської птиці технологічного призначення, особливості племінної роботи, технології інкубації, вирощування та утримання м'ясного молодняка. Тобто технологічний процес, як зазначалося вище, – багату-ступінчастий, вимагає значних інноваційних вкладень, а також використання новітніх технологій для утримання конкурентоспроможності на внутрішньому та світовому ринках.

Основними факторами розвитку галузі, окрім інвестицій, є технічне переоснащення і розширення виробничих потужностей птахівничих підприємств, якісне поліпшення племінних ресурсів, сучасний менеджмент і державна підтримка. Усе це повинно здійснюватися шляхом запровадження спеціальних режимів оподаткування податком на додану вартість та введення фіксованого сільськогосподарського податку, доплатою сільгоспідприємствам за проданих на забій кондиційних курей-бройлерів, частковим фінансуванням програми селекції у птахівництві, здійсненням фінансової підтримки підприємств через механізм здешевлення коротко- і довгострокових кредитів, частковою компенсацією 30% вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва, кліткового обладнання і придбання його за умовами фінансового лізингу.

У свою чергу це вимагає залучення інноваційних технологій у машинобудівну галузь України для виробництва вітчизняного обладнання птахівничої галузі. Це призведе до таких наслідків: інноваційні витрати, враховуючи високу прибутковість птахівницької галузі, дадуть швидку віддачу; виникне можливість залучення в українську економіку іноземного капіталу та інновацій через створення спільних підприємств. Стане можливими розробка і реалізація державних програм розвитку птахівництва й виробництва обладнання для даної галузі, застосування пільгового оподаткування та кредитування; створення сприятливих умов для розвитку сільськогосподарського машинобудування; виробники отримають допомогу з боку держави для розвитку селекції у птахівництві; наукові установи та виробники надаватимуть допомогу у розробці сучасного обладнання і технологічних процесів у цій галузі саме вітчизняним конструкторам.

Виробництво свіжого або охолодженого м'яса птиці в країні за 2014 р. збільшилося на 7,1% порівняно з січнем-червнем 2013 року – до 351 тис. тонн. Зокрема, у червні українські птахівники поставили на ринок 55,9 тис. тонн свіжого або охолодженого м'яса птиці, що на 1,2% перевищує результати червня 2013 року, але на 10,3% менше за показники травня 2014 року [5, с. 16].

При цьому виробництво замороженого м'яса птиці за шість місяців 2014 року перевищило показники аналогічного періоду минулого року на 36,1% і становило 83,1 тис. тонн, з яких 10,2 тис. тонн було вироблено в червні, що на 23,4% менше, ніж у червні попереднього року, і на 1,9% поступається результатам травня 2014 року.

Виробництво яєць у 2015 році передбачається довести до 17 млрд шт., тобто практично буде досягнуто рівень 1990 року (16,3 млрд шт.). Передбачається, виробництво яєць у 2015 році буде зосереджено у сільськогосподарських підприємствах (62%) і в населення (38%). Отримання запланованих обсягів виробництва харчових яєць передбачається за рахунок збільшення поголів'я несучок на 9 млн гол. (72 млн у 2015 р. проти 63 млн у 2008 році) та підвищення середньої несучості на 17 яєць.

Для комплектування товарних стад сільськогосподарських підприємств і населення загальне поголів'я племінної птиці

в репродукторних господарствах повинно становити 1,6 млн голів і у порівнянні з 2013 роком залишиться майже на тому ж рівні завдяки підвищенню її несучості.

У фермерських та селянських господарствах в основному буде використовуватися птиця вітчизняної селекції (кроси, породи), яка найбільш пристосована до місцевих умов утримання, менш вибаглива до кормів та має високу життєздатність. Для цього вже зараз є частково створена племінна база: племінні заводи та племптахорепродуктори 1-го та 2-го порядку (ППР-1 і ППР-2). Але для забезпечення фермерських і селянських господарств добовим молодняком птиці вітчизняної селекції необхідно мати поголів'я в ППР-2 близько 700 тис. гол. Для комплектування цих стад необхідні племптахорепродуктори 1-го порядку потужністю 50 тис. гол., які будуть комплектуватися із племзаводів, поголів'я птиці в яких повинно складати 20 тис. гол.

Сьогодні для виробництва яєць в Україні використовують кроси як з білою, так і з коричневою шкарлупою яєць, в основному зарубіжних селекційних фірм (рис. 1), оскільки ці кроси в умовах інтенсивних технологій характеризуються високими показниками продуктивності (рис. 2).

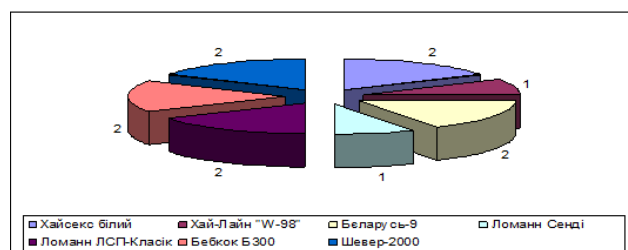

Рис. 1. Розподіл за кількістю репродукторних господарств, які займаються утриманням батьківських стад курей з білою шкарлупою яєць

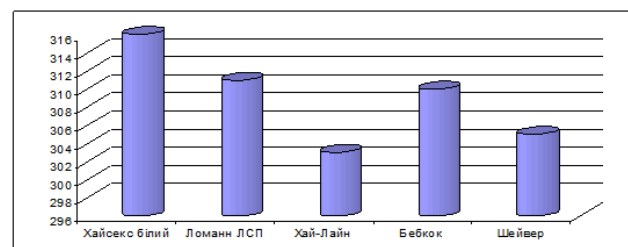

Рис. 2. Несучість на початкову несучку промислових кросів курей з білою шкарлупою яєць, шт. яєць

Галузь птахівництва чи не єдина в Україні, яка має стабільний та динамічний розвиток як обсягів виробництва, так і якості продукції. Більше того, Україна як аграрна держава має унікальну перспективу за правильної організації сільгоспвиробництва, стабільної політики, за нормально організованої податкової, фінансової систем мати перспективний аграрний бізнес. Якщо сьогодні правильно організувати аграрний бізнес, починаючи від виробництва зерна, цукрових буряків, продукції тваринництва (а тваринництво є наріжним каменем, бо саме тут найбільша додана вартість), і через тваринництво організувати ефективне використання зерна (переробка його через систему комбікормів), то далі через тваринництво станеться зростання на кожному етапі доданої вартості і в кінцевому варіанті – наповнення Держбюджету. За розрахунками Асоціації птахівників, якщо ефективно запрацюють усі програми, які тепер розробляють, то Україна зможе додатково за рік одержувати 25 млрд грн тільки за рахунок того, що ефективно запрацює тваринництво.

Основною проблемою сьогодні є те, що аграрний бізнес в Україні розвивається спонтанно. Тому що в нас практично не працюють макроекономічні правильні показники. У нас у державі податкова система, законодавча база постійно змінюються, тому бізнес не в змозі прорахувати свої кроки на майбутнє.

У теперішній час сільгоспвиробники мають преференції щодо податку на додану вартість, але в кінці кожного року виникає єдине запитання: залишаться вони чи ні? Законодавство повинно бути стабільним. Якщо прийнято на п'ять років програму розвитку аграрного блоку, то її належить підкріпити законодавством. Щоб підприємець, вкладаючи гроші, розумів, як він працюватиме через п'ять років. Тобто в країні чітко повинно бути зрозумілим: якою буде купівельна спроможність населення, як використовують певні товари, якими будуть цінові тренди. Розвиток повинен бути прогнозованим, правильним, а отже, ефективним. Держава повинна вміло регулювати певні ринкові моменти (наприклад, тарифи) через свої інституції.

Птахівничий бізнес високоєфективний за умови правильної його організації. У ньому працюють серйозні інвестори, які повинні розуміти, наскільки ефективно й стабільно можна розвивати виробництво. А для цього потрібно мати інструментарій, який допоміг би активно лобювати їхні інтереси, що й роблять у всьому світі.

У 2003 році було розроблено прийнято постанову Кабінету Міністрів про часткову компенсацію сільськогосподарським товаровиробникам процентних ставок за кредитами комерційних банків, тобто щодо здешевлення фінансових ресурсів для сільгоспвиробників. Це дуже ефективний механізм, який допомагає бізнесу мати доступні ресурси. Якщо в Європі «вартість грошей» становить близько 3-4%, то в Україні – 18-20%. І коли держава компенсувала близько 12%, то зрозуміло, що вартість грошей знизилась до 7-8%. Передбачено і довгострокове кредитування (до трьох років), що посприяло оновленню обладнання завдяки залученню кредитних коштів.

На сьогоднішній день уряду потрібно відновити дотації сільськогосподарським виробникам та обмежити імпорту м'яса. Це, зокрема, преференції у питаннях прямих дотацій на м'ясо. Минулого року в галузі птахівництва це було 90 мільйонів гривень, цього року планується отримати близько 200 млн грн. Торік дотація становила 25 копійок на один кілограм живої маси птиці, в цьому році – 45. Компенсація складної техніки вітчизняного виробництва – 30 відсотків, що дало змогу переобладнати виробництво, особливо яєчне.

Висновки і пропозиції. Визначимо кроки, спрямовані на стабілізацію внутрішнього м'ясного ринку:

- відновити надання бюджетної дотації сільгосптоваровиробникам за вирощений та зданий на забій молодняк великої рогатої худоби, свиней та птиці;

- створити на базі існуючої державної фінансової установи аграрний банк України, який матиме спеціальні процедури формування ліквідності та забезпечуватиме агропромислові підприємства кредитами максимум під 5% річних і не менше ніж на 7-10 років;

- створити сприятливі умови для надання кредитів та компенсації відсоткової ставки по ним, за рахунок коштів державного бюджету, промисловим тваринницьким та птахівничим комплексам;

- у рамках законодавства СОТ максимально обмежити ввезення м'ясної сировини на митну територію України через механізми видачі дозволів, ввести в 2015 році квотування імпорту м'яса свинини та птиці за кількістю та країнах походження товару в межах розроблених Мінекономіки

та Мінагрополітики України балансів попиту та пропозиції; проводити митне оформлення виключно за умови проведення розширеного контролю безпечності якості м'ясної сировини при обов'язковій наявності ліцензійних складів у імпортерів;

- з метою уникнення реекспорту м'ясної сировини запровадити прямі поставки із країн-експортерів;

- дозволити лише через морські пункти пропуску надходження на митну територію України м'ясної продукції з країн, з якими відсутні наземні шляхи сполучення (схеми через треті країни);

- доручити МЗС, Мінагрополітики безумовно дотримуватися угоди про співпрацю в галузі ветеринарії Держав учасниць СНД з метою не допущення кримінальних схем при транзиті м'ясопродукції через митну територію України до Придністров'я;

- посилити контроль органів влади за несанкціонованим ввезенням м'ясопродукції, заборонити ввезення м'яса механічного обвалювання, тримінгу, каркасів та іншої низькосортної м'ясної продукції;

- з метою недопущення заниження митної вартості м'ясної продукції, Митним органам визначення митної вартості імпортованої м'ясної продукції з обов'язковим врахуванням інформації зовнішньоторговельних та біржових організацій про вартість товару, висновків спеціалізованих експертних організацій та вантажної митної декларації країни відправлення (походження) товару. Терміново прийняти постанову Кабміну щодо переліку документів, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів поданого Мінфіном України.

- внести до Митного кодексу України такі зміни: доповнити статтю 1 пунктом 39 наступного змісту: «Товари групи ризику – товари, які найчастіше декларуються не за своїм найменуванням або невідповідним кодом УКТ ЗЕД з метою ухилення від заходів тарифного та нетарифного регулювання ЗЕД та товари, при класифікації яких у митниці виникають труднощі. Перелік товарів групи ризику визначається Кабінетом Міністрів України».

- на урядовому рівні сприяти експорту м'яса птиці та продукції його переробки до країн ЄС, Російської Федерації та інших країн.

Необхідно також прискорити прийняття розроблених Мінагрополітики рішень уряду, зокрема щодо затвердження концепції та програми розвитку тваринництва; технічних регламентів та мінімальних специфікацій якості на продукцію тваринництва; визначення компетентного органу з питань державного контролю за виробництвом і готовою продукцією тваринного походження та її експортом; процедури ввезення та реєстрації продуктів з вмістом генетично модифікованих організмів з обов'язковим погодженням профільних громадських організацій.

Україна завдяки сприятливим агрокліматичним умовам має один із найбільших у світі потенціалів для розвитку агропромислового комплексу (АПК), зокрема у сфері птахівництва. Тож варто намагатися реалізувати цей природний та людський потенціал, знайти своє місце у світовому виробництві з залученням наукових досягнень різних напрямів.

Література:

1. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / [В.П. Галушко, Гвідо Ван Хуленбрук, В.І. Артиш та ін.]. – К. : Нічлава, 2009. – 348 с.
2. Момот О.І. Дослідження поняття «якість» і його особливостей в Україні / О.І. Момот // Зб. наук. праць Черкас. держ. технол. ун-ту. Серія: Економічні науки. – Черкаси : ЧДТУ, 2007. – Вип. 17. – С. 236-240.

3. Петров Є. Про стан галузі птахівництва України та її майбутнє / Є. Петров // Ефективне птахівництво. – 2010. – № 3. – С. 10-13.
4. Яйця у шкарлупі. Настанови щодо постачання і контролювання якості. (ЕЕК ООН NO. 42:1994, IDT) : ДСТУ ЕЕК ООН NO. 42:2008. – Режим доступу. : <http://rs.gntb.gov.ua>.
5. Food and Agricultural Policy Research Institute / University of Missouri – Columbia // Ames, Iowa U.S.A. // 2013. – P. 334–364.
6. Україна. Каб. Міністрів. Про стандартизацію і сертифікацію : декрет ... від 10.05.1993 р. № 46-93 // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 27. – Ст. 289.

Ставская Ю.В. Предпосылки развития предприятий отрасли птицеводства в условиях глобализации агропродовольственного рынка

Аннотация. В статье описаны тенденции развития отрасли птицеводства и ее значение в условиях глобализации агропродовольственного рынка. Раскрыты особенности отрасли птицеводства по сравнению с другими отраслями. Исследована селективная работа в птицеводстве. Предложены пути, направленные на стабилизацию внутреннего рынка мясной продукции.

Ключевые слова: система управления качеством, мясо, яйца, птицеводство, безопасность, экономическая эффективность, менеджмент.

Stavska U.V. The background of the poultry industry in a globalized of agrifood market

Summary. The trends of the poultry sector and its role in a globalized of agrifood market. The features poultry industry compared to other industries. The selective work in the poultry industry was studied. The ways to stabilize domestic beef market.

Keywords: quality management, meat, eggs, poultry, safety, economic efficiency, management.